

# KAUPPAKESKUKSEN MONET TOIMIJAT

Poliisin ja yksityisen turvallisuusalan toimivalta ja oikeuksien erot kauppakeskysympäristössä.

Atte Varonen & Pekka Äijälä

12/2021

# TIIVISTELMÄ

**Tekijät:** Atte Varonen & Pekka Äijälä

**Opinnäytetyön muoto:** tutkimuksellinen

**Julkisuusaste:** Julkinen

**Ohjaaja:** Pekka Björk

**Tutkinto:** Poliisi (AMK)

---

Tämän opinnäytetyö on tutkimuksellinen työ, jossa käsitellään kauppakeskusympäristöön soveltuvin osin poliisin ja yksityisen turvallisuusalan edustajien, vartijan sekä poliisin ja rajavartiolaitoksen avuksi asetettavan järjestyksenvalvojan, toimivaltuuksia, oikeuksia ja vertaillaan näitä keskenään. Tavoitteena on tarkastella, löydetäänkö lainsäädännöstä joitain ristiriitaisuuksia, sekä pyritään hahmottamaan kauppakeskusympäristön toimintaa turvallisuusalan edustajan näkökulmasta. Ensiksi työssä esitellään aiheeseen soveltuva lainsäädäntö ja tietoperusta, jonka jälkeen näitä analysoidaan ja johtopäätösten kautta saadaan tutkimustulokset, sekä vastaukset tutkimuskysymyksille. Työn liitteenä on kolme esimerkkiä, joiden tarkoituksena on lukemisen tukena selkeyttää ja havainnollistaa aihetta.

Kauppakeskus voi olla turvallisuusalan työntekijän silmin nähtynä useita toimialueita sisältävä kokonaisuus, jossa joudutaan miettimään perustehtävän lisäksi toimeksiantosopimuksien ja lainsäädännön asettamia rajoja. Yksityisen turvallisuusalan työntekijälle tämä näyttäytyy haasteellisena toimialueiden ja toimivaltojen rajojen välissä tasapainottelulta ja poliisilla voi olla taas hankaluuksia tunnistaa mitkä asiat kulissien takana rajoittavat yksityisen turvallisuusalan työntekijän toimintaa.

---

**Sivumäärä:** 35 + 4

**Tarkastuskuukausi ja vuosi:** 12 / 2021

**Avainsanat:** Yksityinen turvallisuusala, toimivalta, myymälät, Poliisi, Vartija, Järjestyksenvalvojat

# SISÄLLYS

MÄÄRITELMÄT JA LYHENTEET .....	3
1 JOHDANTO .....	5
2 LAINSÄÄDÄNTÖ JA TIETOPERUSTA.....	7
2.1 Poliisin toimivalta.....	7
2.2 Poliisin oikeudet .....	7
2.2.1 Julkisrauhan rikkominen.....	7
2.2.2 Rikoksilta ja häiriöiltä suojaaminen.....	8
2.2.3 Kiinniotto henkilön suojaamiseksi .....	8
2.2.5 Pakkokeinolain mukainen kiinniotto-oikeus .....	8
2.2.6 Turvallisuustarkastus .....	9
2.2.4 Henkilöntarkastus.....	9
2.2.5 Henkilöllisyyden selvittäminen .....	10
2.2.6 Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen.....	10
2.3 Vartijan toimivalta.....	10
2.4 Vartijan oikeudet .....	11
2.4.1 Pääsyn esto ja poisto oikeus .....	11
2.4.2 Kiinniotto-oikeus.....	11
2.4.3 Turvallisuustarkastus .....	12
2.5 PORA-Järjestyksenvalvojan toimivalta.....	12
2.6 PORA-Järjestyksenvalvojan oikeudet .....	13
2.6.1 Henkilön poistaminen ja kiinniottaminen .....	13
2.6.2 Pääsyn estäminen.....	13
2.6.3 Rikoksesta epäillyn kiinniottaminen .....	13
2.6.4 Turvallisuustarkastus .....	13
2.7 Järjestyslaki.....	14
2.7.1 Yleisen järjestyksen häiritseminen ja turvallisuuden vaarantaminen (JL 2 luku 3§).....	14
2.7.2 Päihdyttävän aineen nauttiminen (JL 2 luku 4§) .....	14
2.7.3 Vaaralliset esineet (JL 3 luku 9§).....	14

2.7.4 Toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito (JL 3 luku 10§).....	15
2.7.5 Töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito (JL 3 luku 13§).....	15
2.7.6 Järjestysrikkomus (JL 5 luku 16§) .....	15
2.7.7 Hävittäminen ja pois ottaminen (JL 5 luku 21§) .....	15
2.8 Perusoikeudet ja julkisen vallan käyttö.....	16
2.8.1 Vartioimisliiketoiminnan suhde viranomaistoimintaan .....	17
2.9 Yleinen järjestys ja turvallisuus.....	18
3 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET .....	19
3.1 Tehtävät .....	19
3.2 Toimialue ja toimeksiantosopimus.....	21
3.3 Toimivaltuudet ja oikeudet .....	22
4 TUTKIMUSMENETELMÄSTÄ.....	27
5 POHDINTA .....	27
LÄHTEET .....	29
LIITTEET .....	30

## MÄÄRITELMÄT JA LYHENTEET

Tässä opinnäytetyössä liikenneasemalla, myymälällä ja kauppakeskuksella tarkoitetaan järjestyslain (2003/612) toisen pykälän mukaista **yleistä paikkaa**, rakennusta, joka on yleisön käytettävissä joko jonkin tilaisuuden aikana tai muutoin. Tähän samaan määritelmään lukeutuu myös joukkoliikenteen kulkuneuvot.

**Liikenneasemalla** tarkoitetaan joukkoliikenteen kulkuneuvoille tarkoitettua rakennusta tai aluetta. Tähän lukeutuvat mm. rautatie-, linja-auto- ja metroasemat.

**Myymälällä** tarkoitetaan liikehuoneistoa, joka ei ole yhteydessä muihin liikehuoneistoihin, vaan joka toimii itsenäisenä rakennuksenaan tai osana muuta rakennusta, jossa ei harjoiteta muuta liiketoimintaa esim. asuinkerrostalon yhteydessä olevaa myymälää tai elintarvikekauppaa.

**Kauppakeskuksella** tarkoitetaan rakennusta, jossa toimii useita eri alojen kauppiaita ja palveluita. Kauppakeskuksessa voi toimia myös esim. virastoja ja pankkipalveluita, sekä sen yhteydessä sijaita yksi tai useampi liikennekeskus<sup>1</sup>.

Huomioitavaa on, että jokaisessa edellä mainitussa kohteessa on myös alueita, jotka eivät ole yleisön käytettävissä esimerkiksi huoltokäytävät ja henkilöstön tilat. Näihin tiloihin on usein edellytyksenä oikeus niiden käyttöön jollakin edellytyksellä. (HE 20/2002)

**Vartijalla** tarkoitetaan laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1 luvun 2§ 1.mom 6 kohdan vartijaa.

**Järjestyksenvalvoja / PORA-Järjestyksenvalvojalla** tarkoitetaan laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 28§:ssa tarkoitettua poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetettavaa järjestyksenvalvojaa (2015/1085). Käytämme tässä opinnäytetyössä poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetettavasta järjestyksenvalvojasta nimitystä PORA-järjestyksenvalvoja.

---

<sup>1</sup> esimerkkinä Espoossa sijaitseva Iso Omena -kauppakeskus Lähde: Iso Omena Info, <https://www.isoomena.fi/about>

(Ennen vuoden 2017 lakimuutosta samainen järjestyksenvalvoja tehtävä: järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja = JLJV)

**Toimivallalla** tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan lain määrittelemää valtaa yksityisen turvallisuusalan työntekijän ja poliisin toimia tehtäviinsä kuuluvalla tavalla, sekä lain määrittelmien oikeuksien rajoissa.

## *LYHENTEET*

*LYTP = Laki Yksityisistä turvallisuuspalveluista*

*PL = Poliisilaki*

*JL = Järjestyslaki*

*PKL = Pakkokeinolaki*

*ETL = Esitutkintalaki*

*HE = Hallituksen esitys*

*PORA-järjestyksenvalvoja = Poliisin ja Rajavartiolaitoksen avuksi asetettava järjestyksenvalvoja*

# 1 JOHDANTO

Yksityisen turvallisuusalan ollessa kasvava toimiala Suomessa, alan liikevaihdon kokonaisarvon ollessa 2.38 miljardia euroa vuonna 2018 ja työllistäen noin 18 500 henkilöä<sup>2</sup>, on alan työntekijöiden näkyminen katukuvassa arkinen näky. Vartioitujen kohteiden määrät kasvavat ja vastuu järjestyksestä ja turvallisuudesta näissä kohteissa siirtyy enemmän ja enemmän yksityiselle turvallisuusalalle, jonka ”katutason” työntekijöiden koulutustuntimäärät voivat olla erittäinkin alhaisia, puhuttaessa muutamasta kymmenestä tunnista. Vastuu on kuitenkin suuri, kun huolehdittavana on kohteen omaisuus ja henkilöstö, sekä myös mahdolliset asiakkaat.

Uusia kauppakeskuksia rakennetaan jatkuvasti ja parhaimmillaan ne sisältävät satoja eri tiloja: myymälöitä, elokuvasaleja, liikennekeskuksia jne. Näiden kaikkien valvonta ja turvallisuudesta huolehtiminen vaatii monenlaista turvallisuuden tekijää, jotta kyetään reagoimaan ylipäättään sekä arkisiin, että ei niin jokapäiväisiin häiriöihin ja uhkiin. Tämä asettaa kauppakeskuksen mielenkiintoisen asemaan turvallisuusalan näkökulmasta, eri toimijoita on useita ja kaikilla omat tehtävänsä, sekä oikeutensa puuttua erilaisiin välikohtauksiin.

Olemme molemmat työskennelleet yksityisellä turvallisuusalalla erilaisissa tehtävissä, sekä vartijana, järjestyksenvälvojana, katutason työntekijänä, että esimiestehtävissä, erilaisissa työkohteen kehittämisprojekteissa ja osallistuneet työn tuottamaan keskusteluun juuri samoista aiheista kuin mitä tässä opinnäytetyössä käsitellään. Yhteenlaskettua työkokemusta meillä on 16 vuotta turvallisuusalalta.

Tässä opinnäytetyössä keskitymme Poliisin, vartijan, sekä poliisin ja rajavartiolaitoksen avuksi asetettavan järjestyksenvälvojan tehtäviin ja oikeuksiin. Kaikilla toimijoilla on omat toimivaltansa ja nämä eroavat toimialueittain kauppakeskuksen sisällä. Opinnäytetyössä ei käsitellä ns. abstraktia vartiointia/turvallisuustehtäviä, eikä erityistehtäviä, vaan vain näkyviä perustehtäviä.

---

<sup>2</sup> Turvallisuusalan yritysten suhdanne- ja toimialaraportti 2020, Finnsecurity ry & Lith Consulting Group.

Pohjimmaisena tavoitteenamme on lisätä lukijan, tarkemmin sanottuna yksittäisen poliisimiehen tietoutta yksityisen turvallisuusalan toimivaltuuksista ja ymmärrystä mikä alan työntekijän silmin vaikuttaa tehtävien hoitamiseen ja toimenkuvaan.

Opinnäytetyössä tutkitaan, löydetäänkö jotain isoja ristiriitaisuuksia yksityisen turvallisuusalan tehtävien oikeuksien ja tehtävien väliltä, sekä ovatko yksityisen turvallisuusalan tehtävien edellä mainitut oikeudet ja tehtävät ristiriidassa poliisin oikeuksien ja tehtävien kanssa. Lisäksi tavoite on selventää mikä on haasteellisinta kauppakeskus työympäristön lainsäädännössä yksityisen turvallisuusalan näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tarkastelee näitä tutkimuskysymyksiä oikeuskirjallisuuskatsauksena, jonka kautta olemme pureutuneet lainsäädäntöön ja aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, sekä painamattomaan aineistoon (digitaalinen-aineisto). Työssämme on myös havaittavissa oman kokemuksemme tuoma ymmärrys yksityisestä turvallisuusalasta ja sen lainsäädännöstä.

Aiheesta ei suoranaisesti ole vastaavia tutkimuksia, mutta on löydettävissä aihetta sivuavia aiempia opinnäytetöitä, jotka liittyvät pääosin kauppakeskusturvallisuuteen mm. kauppakeskus Triplan kohdekortti poliisin näkökulmasta (Lukinmaa, Miro 2021) ja Ideapark Oulu – tulevaisuuden turvallinen kauppakeskus (Häli, Eveliina 2018).

Opinnäytetyössä esittelemme ensin tietoperustana toimivan lainsäädännön ja tietoperustan, jonka jälkeen pureudumme tarkemmin niiden sisältöihin ja vertailemme niitä keskenään niiltä osin kuin ne tulisivat kauppakeskus työympäristössä aiheellisiksi. Tämän jälkeen olemme asettaneet nämä kyseiset pohdinnat muutamaan esimerkkitapaukseen, jotka voisivat olla konkreettisia tilanteita turvallisuusalan työntekijälle kauppakeskuksessa. Olemme nivoneet yhteen tutkimustuloksemme ja niistä johdetut johtopäätökset. Tällä tavalla opinnäytetyö on johdonmukaisempi, koska johtopäätöksistämme muodostuu tutkimustulokset. Lopuksi pohdimme opinnäytetyömme kulkua prosessina ja lopputulosta.



## **2 LAINSÄÄDÄNTÖ JA TIETOPERUSTA**

### **2.1 Poliisin toimivalta**

Poliisilain 1 luvun 1§ määrittää poliisin tehtävät. Poliisin tehtävien määrittely antaa perustan toimivallalle, jota poliisi työtehtävissään käyttää. Kauppakeskusympäristössä poliisin keskeisimmät tehtävät liittyvät yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen sekä rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen. Poliisilaki määrittää myös, että poliisi tekee edellä mainittuja tehtäviään yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaniensa kanssa. (Poliisilaki 1 luku, 1§.)

Yksityisen turvallisuusalan edustajan, vartijan tai järjestyksenvalvojan voidaan katsoa olevan Poliisilain määrittämä yhteistyökumppani. Yleensä kauppakeskuksissa, joihin on toimeksiantosopimuksella määritetty vartija tai järjestyksenvalvoja, voivat he hoitaa itse ensitoimet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suhteen. Rikoksen ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen toteutetaan myös itsenäisesti kohteissa, joissa on yksityisen turvallisuusalan toimeksiantosopimus. Tällöin poliisin tehtäväksi jääkin syyteharkintaan saattaminen eli esitutkinnan alkutoimet tai tehdystä rikoksesta aiheutunut sakkoseuraamuksen täytäntöönpano.

### **2.2 Poliisin oikeudet**

Poliisin tehtävät liittyvät kauppakeskuksissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Tämä tarkoittaa käytännössä henkilön poistamista kauppakeskuksesta, henkilön kiinniottamista, sekä pääsyn estämistä kauppakeskuksen tiloihin. Poliisilakia poliisi soveltaa tilanteissa, jotka vaativat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä toimia. Tilanteessa, jossa on kyse rikostapauksesta, poliisi soveltaa Pakkokeinolakia.

#### **2.2.1 Julkisrauhan rikkominen**

Poliisilain 2 luvun 5§ määrittää toimivallan poliisille poistaa henkilö joko kotirauhan tai julkisrauhan suojaamasta paikasta. Henkilö voi olla alueella luvatta, jolloin poliisi voi poistaa hänet, tai henkilö voi olla luvallisesti tilassa, mutta häiritsee muiden koti- tai julkisrauhaa, jolloin poliisi voi poistaa hänet. Jos taas poistaminen on riittämätön toimenpide ja henkilön voidaan epäillä palaavan takaisin jatkamaan häiritsevää käytöstään, on poliisilla samaisella pykälällä oikeus kiinniottaa tämä ja pitää kyseinen henkilö säilössä. (Poliisilaki 2 luku, 5§.)

## **2.2.2 Rikoksilta ja häiriöltä suojaaminen**

Toinen Poliisilaki perusteinen oikeus poistamiseen syntyy Poliisilain 2 luvun 10§:sta. Tämä pykälä määrittää, että poliisilla on oikeus poistaa henkilö paikalta, jos henkilön nykyinen tai aiempi käytös on sellaista, että on syytä olettaa hänen syyllistyvän henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Henkilön aiheuttaessa huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle on tällöinkin poliisilla mahdollisuus poistaa henkilö paikalta. Jos poistaminen on riittämätön toimenpide, kyseinen pykälä mahdollistaa poliisin kiinniottaa henkilö ja pitää tämän säilössä enintään 24 tuntia. (Poliisilaki 2 luku 10§.)

## **2.2.3 Kiinniotto henkilön suojaamiseksi**

Poliisilla on mahdollisuus kiinniottaa henkilö, jos tämä on kykenemätön huolehtimaan itsestään. Tällöin poliisi suojelee henkilön henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, hänen turvallisuuttaan, tai terveyttään välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta. Kiinniotettu henkilö täytyy vapauttaa heti, kun kiinnioton tarve on päättynyt. Poliisi voi kuitenkin pitää henkilöä kiinniotettuna enintään 24 tuntia. Jos kyseessä on alle 18-vuotias, on poliisin luovutettava henkilö hänen huoltajiensa valvontaan, tai lastensuojelun piiriin. (Poliisilaki 2 luku 2§.)

## **2.2.4 Etsintäkuulutetun kiinniottaminen**

Poliisimiehellä on oikeus kiinniottaa henkilö, joka on viranomaisen toimesta etsintäkuulutettu, ja vangittava tai otettava säilöön. Jos etsintäkuulutettu on velvoitettu saapumaan kehotuksesta poliisiasemalle ja henkilö ei noudata tätä kehotusta tai on todennäköistä, että henkilö ei noudata kehotusta, on poliisilla mahdollisuus kiinniottaa henkilö toimenpiteen suorittamiseksi. (Poliisilaki 2 luku 3§.)

## **2.2.5 Pakkokeinolain mukainen kiinniotto-oikeus**

Jos poliisi epäilee rikoksen tapahtuneen, voi poliisi kiinniottaa rikoksen selvittämistä varten rikoksesta epäillyn verekseltään tai pakenemasta. Rikoksesta epäilty, joka on määrätty joko pidätettäväksi, tai vangittavaksi, on myös kiinniotettava. Jos tilanne on kiireellinen voi poliisi ottaa henkilön kiinni, ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräystäkin, jos pidättämisen edellytykset täyttyvät. Tästä on kuitenkin ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle 12 tunnin kuluessa. (Pakkokeinolaki 2 luku 1§.)

## 2.2.6 Turvallisuustarkastus

Kiinnioton yhteydessä poliisi voi tarkastaa henkilön vaatteet sekä kantamukset vaarallisten esineiden ja asioiden varalta, jotta tämä ei ole vaaraksi poliiseille tai muille ihmisille. Poliisi voi myös virkatehtävää suorittaessaan tehdä vastaavanlaisen tarkastuksen, jos se on perusteltua poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.

Vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä poliisi voi myös tarkastaa henkilön vaatteet ja kantamukset henkilöllisyyden varmistamiseksi. (Poliisilaki 2 luku 12§.)

Poliisilaki oikeuttaa poliisiin tarkastamaan virkatehtävän yhteydessä henkilön taskut ja kantamukset, jos on esimerkiksi syytä kuljettaa henkilö poliisiautolla poliisin säilöönottotiloihin. Tällöin toimenpide tehdään täysin työturvallisuuteen perustuen Poliisilain oikeuttamana.

## 2.2.4 Henkilöntarkastus

Pakkokeinolaki määrittää henkilöntarkastuksen edellytykset. Poliisi käyttää Pakkokeinolain tuomaa oikeutta tarkastaa henkilö tehdyn rikoksen jälkeen muun muassa esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi. Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan toimenpidettä, jossa tutkitaan henkilön vaatteet tai kantamukset (Pakkokeinolaki 8 luku 30§).

Henkilöntarkastuksessa ei ole kysymys niinkään työturvallisuuskulmasta, vaan esimerkiksi rikoksella viedyn esineen tai asian etsimisestä. Tällöin poliisilla on oltava tilanteessa vahva epäily siitä, että tarkastettavalla henkilöllä on hallussaan rikoksella viety esine tai asia.

Pakkokeinolain mukaan poliisi voi suorittaa henkilöntarkastuksen henkilölle, jota epäillään:

1. rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta.
2. lievistä pahoinpitelyistä
3. näpistyksestä, lievistä kavalluksesta, lievistä luvattomasta käytöstä, lievistä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta, murtovälineen hallussapidosta, lievistä alkoholirikoksesta
4. lievistä vahingonteosta
5. tai lievistä petoksesta.

Poliisi voi myös tehdä henkilöntarkastuksen muulle kuin rikoksesta epäilylle, jos voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että tarkastuksessa löytyy tehtyyn rikokseen liittyvä esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka. (Pakkokeinolaki 9 luku 31§.)

### **2.2.5 Henkilöllisyyden selvittäminen**

Poliisilla on virkatehtävää hoitaessaan oikeus saada selville tiedot henkilön nimestä, henkilötunnuksesta tai syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta henkilö on tavoitettavissa.

Poliisi voi myös selvittää henkilöllisyyden henkilötuntemerkkien perusteella. Jos henkilöllisyyttä ei voida selvittää esimerkiksi tiedustelun kohteeksi joutuneen henkilön haluttomuuden vuoksi, on poliisilla mahdollisuus kiinniottaa henkilö tämän tiedon saamiseksi. Kiinniotettu on kuitenkin päästettävä vapaaksi heti, kun tiedot on saatu tai viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottamisesta. (Poliisilaki 2 luku 1§.)

### **2.2.6 Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen**

Poliisilla on velvollisuus ilmoittaa vapautensa menettäneelle toimenpiteen kohteelle olosuhteiden salliessa häneen kohdistuvan toimenpiteen peruste. Peruste on ilmoitettava niin pian kuin mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioiden. Toimenpiteen peruste voidaan ilmoittaa myös toimenpiteen kohteen edustajalle, jos kohde itse ei ole esimerkiksi siinä kunnossa, että hän voisi vastaanottaa tietoa. (Poliisilaki 1 luku 7§.)

Jos laissa ei toisin säädetä, on poliisin ilmoitettava myös muulle kuin vapautensa menettäneelle (tai tämän edustajalle) toimenpiteen peruste, niin pian kuin se on mahdollista (Poliisilaki 1 luku 7§) eli muussakin tapauksessa kuin vapauden menetykseen kohdistuvassa toimenpiteessä.

## **2.3 Vartijan toimivalta**

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (myöhemmin LYTP) asettaa toisen luvun 4§:ssa vartijalle yksinkertaisen ja selkeän tehtävänkuvan, vartijan tehtävänä on suorittaa vartioimistehtäviä vartioimisalueella. Vartioimistehtäväksi laki määrittelee omaisuuden vartioimisen, henkilön koskemattomuuden suojaamisen sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksi-antajaan kohdistuneen rikoksen paljastamisen samoin kuin näiden tehtävien valvomisen (LYTP 2015/1085, 1 luku 2§ 1,2).

Vartija saa suorittaa vartiointitehtäviä ja järjestyksenvalvoja järjestyksenvalvontaa toimialueellaan, jos hän on työsuhteessa yksityisen turvallisuuspalvelun elinkeinonharjoittajaan. Elinkeinonharjoittajalla tulee olla toimeksiantosopimus palvelujen tuottamisesta asiakkaalle (LYTP 6 luku 73§ & 80§). Vartijalla tulee olla voimassa lain määräämät kelpoisuusvaatimukset ja hyväksynnät vartijana toimimiselle (LYTP 2 luku, 10–14§)

Toimialueena oleva vartioimisalue tai -kohde määräytyy sen mukaan, mitä on kirjattu toimeksiantosopimukseen. Sopimuksesta siis selviää, mitä vartioidaan ja/tai missä (HE 22/2014). Toimialueella suoritetaan vartioimistehtäviä, jossa suojataan asiakkaan omaisuutta, henkilön koskemattomuutta tai suoritetaan rikoksen paljastamiseen liittyvää toimintaa. Suoritettava tehtävä ei ole sidottu kuitenkaan vartioimisalueeseen, vaan sitä tukevaa tai siihen liittyvää tehtävää voidaan suorittaa myös muualta käsin (LYTP 2 luku, 4§).

## **2.4 Vartijan oikeudet**

### **2.4.1 Pääsyn esto ja poisto oikeus**

Vartijan oikeuksista ensimmäisenä mainittakoon oikeudet estää pääsy ja poistaa henkilö alueelta. Tämän oikeuden myötä vartija voi estää vartioimisalueelleen pyrkivän henkilön pääsyn. Vartija voi myös poistaa alueeltaan siellä olevan henkilön. Ennen pääsyn estoa tai alueelta poistamista tulee kuitenkin jonkin seuraavista edellytyksistä täyttyä:

Kohdehenkilö lausuu tai käyttäytyy siten, että on perusteltua epäillä hänen syyllistyvän vartioimisalueella toimeksiantajan omaisuuteen, toimeksiantajan tai tämän palveluksessa olevan henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaan rikokseen tai henkilöllä ei ole selvästi oikeutta oleskella alueella.

Kuitenkaan vartija ei voi poistaa henkilöä yleisenä paikkana olevalta tieltä, kadulta, jalkakäytävältä, torilta, puistosta, uimarannalta, urheilukentältä, vesialueelta, hautausmaalta tai muulta vastaavalta yleisön käytössä olevalta alueelta. (LYTP 2 luku 15§).

### **2.4.2 Kiinniotto-oikeus**

Vartijan kiinniotto-oikeus on pitkälti sama kuin yleinen kiinniotto-oikeus eli sama oikeus, jolla kuka tahansa saa ottaa tietyin edellytyksin henkilön kiinni. Vartija saa ottaa kiinni verkseltään tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai jos rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä

moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Lisäksi vartija saa ottaa kiinni viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan pidätettävän tai vangittavan henkilön (LYTP 2 luku, 16§ 1.mom).

Vartijan kiinniottama henkilö on luovutettava poliisille viipymättä. Jos tätä ei voida toteuttaa kohtuullisessa ajassa, voidaan henkilö päästää menemään poliisimiehen ja kiinniotetun suostumuksella, jos tälle seurauksena teosta on sakkoa ja tämän henkilöllisyys on tiedossa (LYTP 2 luku, 16§ 2.mom)

### **2.4.3 Turvallisuustarkastus**

Kiinnioton yhteydessä vartijalla on oikeus suorittaa turvallisuustarkastus kiinniotetulle vaarallisten esineiden poisottamiseksi kiinniotetulta. Pois otettu omaisuus tulee antaa poliisille tai kiinniotetulle, jos tälle ei ole laillista estettä (LYTP 2 luku, 16§ 3.mom).

Jos kiinnioton, pääsyn eston, alueelta poiston tai turvallisuustarkastuksen yhteydessä henkilö kohdistaa vastarintaa toimenpidettä suorittavaa vartijaa ja toimenpidettä kohtaan, on vartijalla oikeus käyttää tarpeellisia ja puolustettavia voimakeinoja (LYTP 2 luku 17§)

## **2.5 PORA-Järjestyksenvalvojan toimivalta**

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista määrittelee järjestyksenvalvojan tehtäväksi valvoa järjestystä toimialueellaan (LYTP 2015/1085, 3 luku 1§).

PORA-järjestyksenvalvoja toimii pitkälti samoilla edellytyksillä kuin vartija. Mainittavimpina eroina on, että toimeksiantosopimuksen lisäksi tulee alueen poliisilaitokselta hakea viisi vuotta voimassa oleva lupa järjestyksenvalvojan asettamiseen. (LYTP 3 luku, 28§)

PORA-järjestyksenvalvojan toimialue poikkeaa LYTP 3 luvun 26§:n järjestyksenvalvojan toimialueista. PORA-järjestyksenvalvoja voidaan asettaa ”terveyden- tai sosiaalihuollon toimipisteeseen koulukoteja tai lastensuojelulaitoksia lukuun ottamatta terveyden- tai sosiaalihuollon toimipisteen haltijan hakemuksesta; --- kauppakeskukseen kauppakeskuksen haltijan hakemuksesta; liikenneasemalle liikenneasema haltijan hakemuksesta; satamaan sataman haltijan hakemuksesta;” jne. Edellä mainituissa paikoissa järjestyksenvalvontatehtäviä saa hoitaa vain turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija (LYTP 2015/1085, 3 luku 28§).

Toimialue rajautuu järjestyksenvalvojan asettamiseen tarvittavassa luvassa mainittuun ”paikkaan tai kulkuneuvon ja tarvittaessa sen välittömään läheisyyteen”. Lupaa haetaan ja sen myöntää paikallinen poliisilaitos. (LYTP 2015/1085, 3 luvun 28§).

Samoin kuin vartijalla, myös PORA-järjestyksenvalvontatehtävien hoitaminen toimialueella vaatii LYTP 6 luvun 73§:ssa tarkoitettua toimeksiantosopimusta (2015/1085)

## **2.6 PORA-Järjestyksenvalvojan oikeudet**

### **2.6.1 Henkilön poistaminen ja kiinniottaminen**

LYTP antaa 3 luvun 42§:ssa järjestyksenvalvojalle oikeuden ”poistaa toimialueeltaan henkilö, joka; päihtyneenä häiritsee järjestystä tai muita henkilöitä; vaarantaa turvallisuutta; uhkaavasti esiintyen, meluamalla, väkivaltaisuuksella taikka muualla käyttäytymisellään häiritsee järjestystä; tai oleskelee alueen yleisöltä suljetussa osassa ilmeisen oikeudettomasti.” (2015/1085).

Sama pykälä antaa järjestyksenvalvojalle oikeuden ottaa henkilö kiinni ”jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa, järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa henkilö kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi.” (2015/1085).

### **2.6.2 Pääsyn estäminen**

Huomioitavaa on, että LYTP 3 luvun 41§:n mukaan 28§:ssa tarkoitettulla PORA-järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta pääsyn estämiseen (2015/1085).

### **2.6.3 Rikoksesta epäillyn kiinniottaminen**

Järjestyksenvalvojan rikoksesta epäillyn kiinniottamiseen liittyvät oikeudet eivät eroa jo aiemmin opinnäytetyössä esitellyistä vartijan oikeuksista ottaa kiinni rikoksesta epäilty (LYTP 2015/1085, 45§)

### **2.6.4 Turvallisuustarkastus**

PORA-Järjestyksenvalvoja saa LYTP 46§:n mukaan suorittaa turvallisuustarkastuksen kiinniotetulle tätä kiinniotettaessa, jotta voidaan varmistua, ettei hänellä ole hallussa esineitä tai aineita, joilla hän voisi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille (2015/1085).

## **2.7 Järjestyslaki**

*Järjestyslain tarkoituksena on edistää yleistä järjestystä ja turvallisuutta (JL 1 luku 1§ 27.6.2003/612)*

### **2.7.1 Yleisen järjestyksen häiritseminen ja turvallisuuden vaarantaminen (JL 2 luku 3§)**

*Järjestyslaki kieltää yleisellä paikalla yleisen järjestyksen häiritsemisen tai turvallisuuden vaarantamisen ”metelöimällä ja muulla vastaavalla tavalla; toistuvilla uhkaavilla eleillä, hyökkäävillä liikkeillä, suullisesti esitetyillä uhkailuilla ja muulla vastaavalla, pelkoa herättävällä uhkaavalla käyttäytymisellä; ampumalla, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla tavalla”. Edellä mainittu toiminta ”on kielletty myös muualla kuin yleisellä paikalla, jos toiminnan vaikutus ulottuu yleiselle paikalle”. (27.6.2003/612)*

### **2.7.2 Päihdyttävän aineen nauttiminen (JL 2 luku 4§)**

*”Päihdyttävän aineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa --- ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa.*

*Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske erityisen luvan tai ilmoituksen mukaista anniskelu- aluetta taikka yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisätilaa.” (27.6.2003/612)*

### **2.7.3 Vaaralliset esineet (JL 3 luku 9§)**

*”Nyrkkirautojen, stiletien ja heittotähtien sekä muuksi esineeksi naamioitujen teräaseiden samoin kuin sähkölamauttimien ja -patukoiden, jousipatukoiden sekä tarkkuussinkojen ja -linkojen --- hallussapito yleisellä paikalla ja yleisellä paikalla olevassa ajoneuvossa on kielletty, jollei 2 tai 3 momentissa --- muuta säädetä.*

*---. Teleskooppipatukan hallussapito yleisellä paikalla ja yleisellä paikalla olevassa ajoneuvossa on kielletty, jollei hallussapitäjänä ole yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa oleva tai järjestyksenvalvoja työtehtävässään taikka jollei hallussapitoon ole teleskooppipatukan luovuttamiseen liittyvää hyväksyttävää syytä ---.*



*Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske valtion eikä valtion omisteisen esineiden hallussapitoa, jos perusteena hallussapidolle on valtion palveluksessa olevan henkilön tehtävien hoitaminen.” (27.6.2003/612)*

#### **2.7.4 Toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito (JL 3 luku 10§)**

*Järjestyslaki kieltää yleisellä paikalla seuraavien ”toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitettujen ja soveltuvien esineiden tai aineiden hallussapidon: teräaseet, rikutut lasiesineet ja muut näihin rinnastettavat viiltämiseen tai pistämiseen soveltuvat esineet; patukat, ketjut, jouset, vaijerit, kaapelit, pesäpallomailat ja muut näihin rinnastettavat lyömiseen soveltuvat esineet; tikat, kuulat ja muut näihin rinnastettavat heittämiseen soveltuvat esineet; syövyttävät sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen taikka lamauttamiseen soveltuvat aineet; ilma-aseet, jousitoimiset aseet, harppuunat, ritsat, puhallusputket ja muut näihin rinnastettavat ampumiseen soveltuvat esineet; terveydelle vaaralliset laserosoittimet.*

*Ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavien esineiden hallussapito yleisellä paikalla on kielletty.*

*Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen.” (27.6.2003/612)*

#### **2.7.5 Töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito (JL 3 luku 13§)**

*”Spraymaalien ja muiden toisen omaisuuden töhrimiseen hyvin soveltuvien maalien tai muiden aineiden hallussapito yleisellä paikalla ilman hyväksyttävää syytä on kielletty.” (27.6.2003/612)*

#### **2.7.6 Järjestysrikkomus (JL 5 luku 16§)**

*”Rikesakosta ainoana rangaistuksena järjestysrikkomuksista säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa.” (27.6.2003/612)*

#### **2.7.7 Hävittäminen ja pois ottaminen (JL 5 luku 21§)**

*”Poliisi --- voi ottaa pois 9 tai 10 §:n vastaisesti valmistetun, maahantuodun taikka kaupan tai hallussa pidetyn esineen tai aineen siltä, jonka hallussa se on. Poliisi voi lisäksi ottaa*

*pois 13 §:n vastaisesti hallussa pidetyn aineen siltä, jonka hallussa se on. Pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä on oikeus todistettavasti hävittää 9 ja 10 §:ssä tarkoitettu esine tai aine, joka voidaan takavarikoida, jos se on vähäarvoinen ja jos on ilmeistä, että tuomioistuimien tuomitsi sen valtiolle menetetyksi. Päälystössä kuuluvalla poliisimiehellä on oikeus todistettavasti hävittää myös 13 §:n vastaisesti hallussa pidetty aine astioineen, jos aine astioineen on vähäarvoinen.*

*Poliisi --- voi järjestyksen ja turvallisuuden säilymiseksi ottaa pois vastoin 4 §:n säännöksiä päihdyttävää ainetta nauttineelta henkilöltä tällä hallussaan olevan avatussa tai avoimessa astiassa olevan aineen ja todistettavasti hävittää sen.” (27.6.2003/612)*

## **2.8 Perusoikeudet ja julkisen vallan käyttö**

Säädöshierarkialla tarkoitetaan lakien painoarvoa suhteessa toisiin lakeihin. Lain tulkinnaassa alemman tasoisen säädös ei saa olla ristiriidassa ylemmän tasoisen säädöksen kanssa. Meillä Suomessa perustuslaki on laeista vahvin. (Eduskunta, 08.11.2021.) On kuitenkin alemman tason lakeja, jotka antavat julkista valtaa käyttävälle taholle mahdollisuuden kajota näihin kansalaisten perusoikeuksiin. Näistä esimerkkeinä muun muassa Poliisilaki ja Pakkokeinolaki. Poliisilain on otettu kuitenkin huomioon Perustuslain ylivoimaisuus. Esimerkkinä Poliisilain 1 luvun 2§, jossa mainitaan, että poliisin tulee ottaa toimissaan huomioon perus- ja ihmisoikeudet ja edistää näiden oikeuksien toteutumista. (Poliisilaki 1 luku 2§.)

Jokaisella meillä on Suomen perustuslain tuomat vahvat perusoikeudet. Perustuslaki määrittää muun muassa henkilön oikeuden elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, sekä ihmisen liikkumisen vapauden (Perustuslaki 2 luku 7, 9§). On kuitenkin selvää, että poliisit ja yksityisen turvallisuusalan vartijat sekä järjestyksenvalvojat joutuvat omassa toiminnassaan joskus puuttumaan joihinkin Perustuslain suomiin oikeuksiin suorittaessaan työtehtäviään. Näitä oikeuksia voivat olla kauppakeskusympäristössä esimerkiksi ihmisen liikkumisen vapaus tai oikeus koskemattomuuteen.

Julkisen vallan käyttö on perinteisesti kuulunut poliisille, mutta tänä päivänä etenevässä määrin yksityinen turvallisuusala on saanut jalansijaa julkisen vallan käyttäjänä. Poliisi edustaa kuitenkin toimissaan julkista viranomasta, kun taas yksityinen turvallisuusala tuot-

taa turvallisuuspalveluja. Julkisen vallan käyttö muun kuin viranomaisen toimesta on mahdollista Perustuslain 124§ mukaisesti. On kuitenkin muistettava, että laki rajaa merkittävän julkisen vallan käytön mahdollisuuden yksityiseltä toimijalta. Toisin sanoen vain viranomaisen voi käyttää merkittävää julkista valtaa. (Perustuslaki 11 luku 124§.)

Yksityistä turvallisuusalan toimivaltaa ohjaa monesti alueelliset ja ajalliset reunaehdot. Tyypillistä yksityisen turvallisuusalan toimijalle on yksilöiden perusoikeuksiin kohdistuvien toimenpiteiden alistaminen poliisiviranomaisen päätökselle. (Heinämäki 2013, 17.)

Kun uusi Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista vuonna 2017 astui voimaan, oli Perustuslakivaliokunta arvioinut yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntöä suhteessa Perustuslain perusoikeussäännöksiin ja hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta piti selvänä, että järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät vartijoiden ja järjestyksenvälvojen tehtävät ovat perustuslain 124§:ssä tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä. Valiokunta oli sitä mieltä, että järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen tähtääviä palveluja tarvitaan täydentämään poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa. Toisaalta taas Perustuslakivaliokunta on aiemmin lausunnoissaan tuonut esiin sen, että vastuu yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta tulee kuulua poliiseille ja muille viranomaisille ja tästä syystä vartioimisliikkeiden palveluksessa olevien järjestyksenvälvojen ja vartioiden osuuden pitää jäädä avustavaksi ja täydentäväksi. (Paasonen & Ellonen 2018, 95–96.) Valiokunnan lausunto on mielenkiintoinen suhteessa tämänhetkiseen tilanteeseen, koska tällä hetkellä poliiseja on valvomassa yleistä järjestystä ja turvallisuutta hieman alle 7500 kappaletta, kun taas yksityisellä turvallisuusalalla toimijoita oli jo vuonna 2018 noin 18500 (YLE uutiset 2021). Lukumäärällisesti vartioita ja järjestyksenvälvoja on merkittävästi enemmän valvomassa yleistä järjestystä ja turvallisuutta, vaikka kaikki eivät olisikaan kauppakeskuksissa töissä.

### **2.8.1 Vartioimisliiketoiminnan suhde viranomaistoimintaan**

Vartioimisliiketoiminnassa ei saa ottaa vastaan toimeksiantoa, jolla pyritään ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Vartioimisliiketoiminnassa tai vartioimistehtävässä ei saa myöskään vaikeuttaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä, eikä rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista. (LYTP 2 luku, 5§.)

Jos vartija on työtehtävissään saanut tietoonsa Rikoslain 15 luvun 10§:ssä mainitun törkeän rikoksen, on hänen tästä ilmoitettava poliisille. Samaisen pykälän toinen momentti kuitenkin antaa vartijalle vapautuksen ilmoitusvelvollisuudesta, jos kyseessä on hänen lähiomaisensa tai puoliso. (LYTP 2 luku, 5§.)

Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vartijan ja järjestyksenvalvojan toimeksiannot, sekä työtehtävät eivät saa vaarantaa viranomaisen työskentelyä, vaan pikemminkin edesauttaa poliisia omassa työssään.

## **2.9 Yleinen järjestys ja turvallisuus**

Kerttula Timo kirjoittaa kirjassaan Vartijat ja Järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä (2010) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden olevan vanha käsite, jonka määrittelemine on vaikeata, koska sen liian tiukka määrittely olisi ongelmallista asian monikäsitteisyden vuoksi. Pilkotaan siis käsite kahteen osaan, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsitteisiin ja näiden merkitykseen.

Yleinen järjestys on Kerttulan mukaan järjestyslain määrittelemänä normaali rauhallinen tila valtaväestön näkökulmasta, jonka käsite vaihtelee ajan, paikan ja olosuhteiden myötä. Yleinen turvallisuus on Kerttulan mukaan moniin perusoikeuksiin kohdistuva suoja, kuten henkilökohtaisen koskemattomuuteen, mutta myös arkisempiin mm. järjestyslain säätelevän toiminnan kautta tuotettava yleinen turvallisuus.

Käsitteet ovat kuitenkin Kerttulan mukaan vahvasti sidoksissa toisiinsa, yleisen järjestyksen tuottaessa turvallisuutta ja toisinpäin. Kerttula huomauttaa, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käytäntö itsessään muodostuu käsky- ja kieltonormeista.

(Kerttula T. 2010 Vartijat ja Järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä s. 70–71)

### 3 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Poliisilaissa poliisin yhdeksi tehtäväksi asetetaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen (PL 1 luku 1§). Hallituksen esityksessä Eduskunnalle poliisilaiksi kirjoitetaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden olevan hankala määritellä yksityiskohtaisesti ja täsmällisesti, mutta sen katsotaan vakiintuneen tarkoittamaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamista. (HE 224/2010)

Mikä on siis suhde yleisellä järjestyksellä ja turvallisuudella yksityiseen turvallisuusalaan, jos poliisin tehtävänä se käsittää oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamista? Kauppakeskusten ollessa järjestyslain määritelmän mukaisesti yleistä aluetta (JL 1:2§), eli jokaisella on lähtökohtaisesti oikeus asioida kauppakeskuksen tiloissa, tuetaan yksityisen turvallisuusalan tehtävissä toimialueella Poliisin tehtävää ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta ylläpitämällä yksityistä järjestystä ja turvallisuutta.

#### 3.1 Tehtävät

Kauppakeskukset pitävät sisällään yllättävän paljon erilaista toimivaltaa, oikeuksia, toimeksiantosopimuksia, lain määrittelemiä tehtäviä ja oikeuspohdintaa turvallisuusalan toimijan näkökulmasta. Kauppakeskukset usein muodostuvat yleisenä alueena pidettävistä (asiakkaille avoinna) käytävistä ja myymälöistä, sekä yksityisenä alueena olevista huoltokäytävistä ja tavarantilastoista. Näiden lisäksi on useissa kauppakeskuksissa liikenneaseimia, virastoja, pankkeja, toimistoja ja ravintoloita <sup>3</sup>.

Koska kauppakeskukset sisältävät sekä yksityistä aluetta että yleistä aluetta, astuu turvallisuusalan toimijan silmissä kuvaan toimivaltuudet ja lain säätelemät tehtävät. Vartijalla ja järjestyksenvalvojalla on toisistaan paljonkin eroavat lain säätelemät tehtävät, kuitenkin molempien toimijoiden tehtävien hoitamiseen vaadittavat toimivaltuudet johdetaan laista.

Vartijan ja järjestyksenvalvojan tehtäviä säätelee laki yksityisistä turvallisuuspalveluista. Vartijan lain määrittelemistä tehtävistä nostettakoon omaisuuden suojaan kohdistuvan rikollisuuden torjuminen ja henkilön koskemattomuuteen suojaaminen (LYTP 2015/1085, 2

---

<sup>3</sup> esimerkkinä Espoossa sijaitseva Iso Omena -kauppakeskus Lähde: Iso Omena Info, <https://www.isoomena.fi/about>

luku 4§). Järjestyksenvalvojan tehtäväksi (LYTP 3 luku 25§) määrittelee LYTP hyvin ympäröörästä järjestyksenvalvontatehtävän suorittamisen omalla toimialueellaan. Tässä joudutaan tarkastelemaan järjestyksenvalvontatehtävän määritelmää LYTP 1 luvun määritelmistä, joka tarkentaa järjestyksenvalvontatehtävän tarkoittavan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä sekä rikosten ja onnettomuuksien estämistä toimialueella (2015/1085 1:2§ 1.11). Pienellä vertailulla voidaan todeta vartijan tehtävien keskittyvän enemmän omaisuuteen ja, kun otetaan huomioon vartijan toimialueet, henkilökunnan koskemattomuuteen kohdistuvan rikollisuuden torjuntaan. Järjestyksenvalvonnan on taasen tarkoitus keskittyä enemmän yleisemmin henkilöturvallisuuteen ja järjestyksen ylläpitoon toimialueella. Yhteistä kuitenkin molemmilla tehtävillä on rikosten paljastamiseen, sekä estämiseen liittyvien tehtävien suorittaminen.

Poliisin tehtävät luetellaan Poliisilain 1 luvun 1§:ssä. Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen (Poliisilaki 1 luku 1§). Näistä keskeisimmät tehtävät kauppakeskuksessa on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, sekä rikosten selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Poliisin tehtävät voidaan myös jaotella operatiivisiin tehtäviin, rikostorjuntaan sekä lupahallinnontehtäviin. Selkeästi näkyvin tehtävä kansalaisen silmissä on operatiiviset tehtävät, joihin kuuluu myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito.

Toisin kuin vartijalla tai järjestyksenvalvojalla, poliisi toimii koko valtakunnan rajojen sisällä. Ei niinkään yksittäisen toimialueen tai toimeksiantosopimuksen puitteissa, vaan alueellisesti kenttäjohtoalueittain. Poliisi toimii myös välillä yli omien kenttäjohtoalueidensakin. Tästä esimerkkinä takaa-ajot tai vankienkuljetukset. Joten voidaan todeta, että poliisi suorittaa tehtäviään paljon suuremmalla alueella kuin yksityisen turvallisuus alan toimijat. (Heinämäki 2013, 27–29.)

Poliisilla on merkittävä rooli rikosten selvittämisen ja esitutkinnan suorittamisen osalta. Kun vartija on toimeksiantoalueellaan kiinniottanut verekseltään rikoksesta epäillyn, vartijan työt päättyvät ja vastuu rikoksen selvittämisen suhteen siirtyy poliisille. Poliisin tehtävä on tutkia epäilty rikos ja saattaa esitutkinta päätökseen. Tämän jälkeen se siirtyy syyttäjälle syyteharkintaan.

### 3.2 Toimialue ja toimeksiantosopimus

Vartijan tosiasiallinen toimialue muodostuu siitä mitä turvallisuusalan elinkeinoharjoittajan ja tältä palvelun tilanneen asiakkaan kanssa on sovittu. LYTP määrittelee vartijan toimialueeksi vartioimisalueen (LYTP 1085/2015 2:4§), joka on *vartioimistehtäviin liittyvä, toimeksiantosopimuksessa yksilöity kiinteistö, rakennus, huone, rakennelma sekä muu yleinen tai yksityinen paikka ja alue tai sen osa* (1085/2015 1:2§). Eli tarvitaan jokaisen asiakkaan kanssa yksilöivä sopimus, mutta laki ei poissulje sitä, etteikö toimeksiantosopimusta voida kirjata esim. useita erillisiä kiinteistöjä omistavan myymäläketjun kaikkia Etelä-Suomen myymälöitä koskevaksi. Näin ollen ei ole tarpeellista tehdä jokaisesta kiinteistöstä erillistä toimeksiantosopimusta.

Kuten jo aiemmin tässä opinnäytetyössä huomautimme, emme käsittele ns. ”perusjärjestyksenvalvojalle” kuuluvia normeja vaan järjestyksenvalvojista puhuttaessa tarkoitamme LYTP 3 luvun 28§:ssa tarkoitettua poliisin ja rajavartiolaitoksen avuksi asetettavaa ns. PORA-järjestyksenvalvojaa.

PORA-järjestyksenvalvojan toimialue muodostuu samalla tavalla kuin vartijan toimialue, palvelun tilanneen asiakkaan kanssa tehtävästä toimeksiantosopimuksesta. PORA-järjestyksenvalvojan asettaminen toimialueelle on kuitenkin rajatumpaa kuin vartijan palveluiden palkkaaminen. LYTP rajaa PORA-järjestyksenvalvojan käytön mahdolliseksi muun muassa: ”---*kauppakeskukseen kauppakeskuksen haltijan hakemuksesta; liikenneasemalle liikenneaseman haltijan hakemuksesta; joukkoliikenteen kulkuneuvoon kulkuneuvon haltijan hakemuksesta*—” (LYTP 3 luku 28§). Eli kun asiakas haluaa palkata vartijan omistamaansa kiinteistöön, tarvitsee asiakkaan vain tehdä sopimus turvallisuusalan elinkeinoharjoittajan kanssa. Jos asiakas haluaa PORA-järjestyksenvalvojan huolehtimaan omistamansa alueen järjestyksestä ja turvallisuudesta, tulee asiakkaan hakea PORA-järjestyksenvalvojan asettamiseksi lupaa ja vasta tämän jälkeen voidaan PORA-järjestyksenvalvoja asettaa kyseiselle toimialueelle turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan toimesta.

Kun toimeksiantosopimus on tehty ja toimeksianto, sekä toimialue on selvä, tarvitaan vielä itse vartija tai järjestyksenvalvoja harjoittamaan hänelle kuuluvia tehtäviä. Vartijan tai järjestyksenvalvojan täytyy olla työsuhteessa turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijaan, jotta

hän voi suorittaa asiakkaan kanssa tehdyssä toimeksiantosopimuksessa kirjattua toimeksiantoa toimialueella. Laki antaa kuitenkin mahdollisuuden myös teettää toimeksiantosopimuksensa mukaisia tehtäviä myös toisella turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijalla (LYTP 6 luku 80§).

Toimeksiantosopimusten ja niiden määrittelemien toimialueiden välinen hankaluus korostuu, jos kauppakeskuksessa on useampia myymälöitä, jotka ovat palkanneet eri turvallisuusalan yrityksiä palvelukseensa.

Mielenkiintoisena seikkana herää kysymys siitä voiko PORA-järjestyksenvalvoja suorittaa järjestyksenvalvontaa kauppakeskuksen sisällä olevassa ravintolassa, jos yrityksellä on voimassa oleva toimeksiantosopimus? Käytännössä mikään ei näytä laillisessa mielessä estävän kauppakeskuksessa toimivan järjestyksenvalvojan järjestyksenvalvontaa myös ravintolassa, kun edellytykset järjestyksenvalvojana toimialueella toimimiselle täyttyvät. Ainoa haaste näyttäisi olevan yksittäisen järjestyksenvalvojan kyky erottaa tehtävien muuttuminen astuttaessa ravintolan puolelle kauppakeskuksesta ja niin edelleen, sekä pohdinta siitä, poistuuko esim. poiston peruste jo siinä vaiheessa, kun häiriötekijä siirtyy kauppakeskuksen puolelle.

Samantyyppinen kysymys tulee vastaan siinä, voiko vartija astuessaan kauppakeskuksen alueelle, vaihtaa järjestyksenvalvojan tunnukset vartijan tunnusten tilalle ja toimia järjestyksenvalvojana alueella eli voiko tehtävien kuvaa vaihtaa ns. täysin lennosta? Jälleen, mikään ei ilmiselvästi estä laillisesti vaihtamista tehtävää ns. lennosta, vaan kyky toimia tehtävän mukaisesti ja muistaa, mitä kussakin tehtävässä saa tehdä. Arvioitavaksi voi tulla mikä on työntekijän työsopimukseen tai työvuoron ajaksi merkitty tehtävä.

### **3.3 Toimivaltuudet ja oikeudet**

Miksi kauppakeskuksissa on sitten PORA-järjestyksenvalvoja, eikä vartijoita, jos vartijat saavat työskennellä yleisellä paikalla (kauppakeskukset niiden ollessa auki yleisölle)? Vastaus on yksinkertainen, se ei olisi kovinkaan käytännöllistä käyttää vartijoita. Vartijoilla ja järjestyksenvalvojilla on toisistaan eroavat oikeudet puuttua toimialueella tapahtuviin tapahtumiin.



Vartija saa LYTP 2:15§:n mukaan estää pääsyn vartioimisalueelleen tai poistaa henkilön sieltä, jos henkilö sanallisesti uhkaa tai käyttäytyy muuten sillä tavalla, että voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, joka kohdistuu omaisuuteen tai vartioimisalueen työntekijöiden henkeen, terveyteen tai vapauteen vaikuttavan rikoksen. Lisäksi poisto- ja pääsyn esto- oikeutta voi käyttää, jos selkeästi henkilö ei täytä vartioimisalueen omistajan asettamia ehtoja siellä oleskelulle. (21.8.2015/1085)

Esimerkkeinä tilanteista, joissa edellä mainittua oikeutta voi harjoittaa, voisi olla muun muassa näpistelijän rikollisen toiminnan ennalta ehkäiseminen ja kiinnioton vaihtoehtona poistaa henkilö vartioimisalueelta; henkilö uhkaa väkivallalla vartioimisalueella olevia työntekijöitä suullisesti; tai ulkopuolinen henkilö, joka ei kuulu henkilökuntaan oleskelee huoltokäytävillä tai lastauspihalla, jossa ei ole kuin henkilökunnalla oikeus oleskella.

Edellä mainitusta vartijan pääsyn esto ja alueelta poisto- oikeudesta voidaan huomata oikeuden olevan todennäköisesti tarkoitettu suojaamaan vartijan tehtävän mukaisesti omaisuutta ja vartioimisalueen työntekijöiden henkilökohtaista koskemattomuutta. Järjestyksenvalvojan oikeus poistaa henkilö toimialueeltaan eroaa siitä keskittymällä enemmän henkilön käytöksestä johtuvan häiriön ja vaaran torjumiseen.

Järjestyksenvalvoja saa puuttua toimialueellaan olevan henkilön toimintaan poistamalla tämä alueelta, jos hän häiritsee päihtyneenä järjestystä; vaarantaa turvallisuutta tai käyttäytyy uhkaavasti tai väkivaltaisesti, meluaa tai muulla tavoin häiritsee järjestystä käytöksellään. Järjestyksenvalvoja saa myös poistaa henkilön alueelta, jos tämä oleskelee alueella, joka ei ole yleisön käytössä, ilman oleskeluun oikeuttavaa lupaa. Riittävä lupa voi olla esimerkiksi työsuhde tai oikeellisesti haltuun saadut alueen avaimet.

Hallituksen esityksestä löytyy tarkentava kuvaus mikä on päihtyneenä järjestyksen häirintää. Esimerkiksi päihtyneen henkilön istuessa rauhassa kauppakeskuksen käytävällä odottamassa taksia-, ei ole päihtyneenä järjestyksen häiritsemistä. Henkilön päihtymystilan johdosta aiheutuvan toiminnan tulisi aiheuttaa häiriötä tapahtumapaikan järjestykselle tai muille paikalla oleville henkilöille. Hallituksen esityksessä huomautetaan, että toiminnan ei tarvitse olla kuitenkaan väkivaltaista, uhkaavaa tai meluamista, jotta edellytykset poistolle täytyisivät. (HE 22/2014)

Järjestyksenvalvojan tulee arvioida jokaista tilannetta uutena tilanteena, ottaa arvioon tapahtumapaikka, tilanteen luonne (onko päihtymys hyväksyttävää), päihtymyksen voimakkuus ja henkilön toiminnan luonne. Hallituksen esitys tarkentaa, ettei yksittäisen ihmisen pahennus toisen päihtymystä kohtaan ole riittävää, jos päihtymys on yleisesti hyväksyttävissä rajoissa. Toisaalta kova päihtymystila voi olla jo itsessään poiston peruste (HE 22/2014).

Huomattavaa on, että PORA-järjestyksenvalvojalla ei ole, normaaliin järjestyksenvalvojaan verrattaessa, oikeutta estää henkilön pääsyä alueelle (LYTP 3:41§). Syynä on todennäköisesti, että PORA-järjestyksenvalvoja työskentelee yleisillä alueilla (mm. kauppakeskukset) jonne jokaisella on oltava oikeus päästä asioimaan. Tämä nostattaa esille kysymyksen, jos henkilö poistetaan kauppakeskuksen alueelta järjestyksen häiritsemisen vuoksi, voiko hän käydä vain tekemässä pienen lenkin korttelin ympäri ja palata kauppakeskukseen, jos hän ei osoita edelleen samoja merkkejä käyttäytymisestä minkä vuoksi hänet on sieltä jo kertaalleen poistettu? Tilannetta tulee varmasti pohtia objektiivisesti ja jokainen tilanne omana tapauksena, tehden arvio henkilön sen hetkisen käytöksen ja tuottaman uhan perusteella.

Julkisrauhan suojaamia paikkoja on muun muassa virastot, liikehuoneistot, toimistot ja koukustilat. Näitä tiloja saattaa olla kauppakeskuksissakin. Rikoslaki 24 luvun 3§ määrittää julkisrauhan suojaamat paikat ja edellytykset julkisrauhan rikkomiselle. Huomioitavaa on, että tunkeutuminen, kätkeytyminen tai salaa meneminen edellä mainittuihin paikkoihin täyttää tunnusmerkistön. Poliisi voi poistaa tai kiinniottaa kyseiseen paikkaan jääneen henkilön Poliisilaki perusteisesti.

Yleistä järjestystä ja turvallisuutta valvoessaan poliisi voi Poliisilaki perusteisesti poistaa henkilön kauppakeskuksesta. Kauppakeskuksessa häiritsevää käytöstään jatkava henkilö voidaan poistaa Poliisilain 2 luvun 10§:llä rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi. Laki edellyttää kuitenkin, että käytöksestä aiheutuisi huomattavaa häiriötä kauppakeskuksen toiminnalle tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Tässä pykälässä on myös muistettava, että poliisilla on oikeus poistaa henkilö myös siinä tilanteessa, jos henkilön uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua olettaa, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Tämä antaa hieman enemmän harkintavaltaa poliisille poistotoimenpiteeseen yksityisen turvallisuusalan toimijaan verrattuna.

Tilanteissa, joissa henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään, on poliisin mahdollista kiinnittää tämä, jos hänen henkensä, terveytensä tai henkilökohtainen turvallisuutensa on välittömässä vaarassa. Näitä tilanteita saattaa kauppakeskuksessa syntyä päihtyneiden ihmisten kanssa. Vartijat ja järjestyksenvalvojat eivät voi tehdä näissä tilanteissa muuta, kuin soittaa hätäkeskukseen ja jäädä valvomaan päihtyneen henkilön vointia.

Usein kauppakeskuksessa tapahtuneet rikokset havaitaan vartijan tai järjestyksenvalvojan toimesta. He saavat suorittaa kiinniotot yleisen kiinniotto-oikeuden perusteella. Kiinniotto-oikeus on sidottu olennaisesti aikaan. Sen on tapahduttava verekseltään tai pakenemasta. Yleisen kiinniotto-oikeuden mukaan tekijä voidaan kiinnittää, jos teosta saattaa seurata vankeutta, tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Poliisi voi kiinnittää rikoksen tekijän myös jälkikäteen tietyin edellytyksin, mutta Pakkokeinolain mukaan poliisi kiinnittää rikoksesta epäillyn samalla tavalla verekseltään tai pakenemasta, kuin esimerkiksi vartijakin. Tosin poliisin kiinnioton edellytyksenä ei ole aiemmat yleisen kiinniotto-oikeuden alaiset vähäiset rikokset.

Poliisilla ja yksityisen turvallisuusalan toimijoilla on yhtäläiset oikeudet kiinniotetun turvallisuustarkastuksiin. Tällä pyritään turvaamaan poliisin ja turvallisuusalan toimijan työturvallisuus. Toisin kuin monet luulevat, tässä turvallisuustarkastuksessa ei päde sukupuolisäänökset. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi mies vartija voi tehdä turvallisuustarkastuksen juuri näpistykseen syyllistyneelle ja verekseltään kiinnijääneelle naiselle.

Vartijalla ja järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole oikeutta tarkastaa kiinniotetun henkilöllisyyttä. Poliisilla on tähän Poliisilain tuoma valtuutus. Yleensä henkilöllisyyden tarkastuksen yhteydessä poliisi tarkastaa myös toimenpiteen kohteena olevan henkilön voimassa olevat etsintäkuulutukset, joita yksityisen turvallisuusalan toimijan ei pysty tarkastamaan.

## *VERTAILUA*

Vertailtaessa vartijan ja PORA-järjestyksenvalvojan oikeuksia alueelle pääsyn estoon ja alueelta poistoon, huomataan että PORA-järjestyksenvalvojalta on pudotettu pois oikeus alueelle pääsyn estoon. Vartijalla tämä oikeus on ja vartija voi sen tehdä omasta päätök-

sestään (LYTP 2015/1085, 2:15§). Vartijan oikeus poistoon perustuu vartioimisalueen toimeksiantajan asettamien ehtojen ja omaisuuden, sekä henkilökunnan turvallisen työssä käynnin turvaamiseen (henkilökohtaiseen koskemattomuuteen). PORA-järjestyksenvalvojan poisto-oikeus perustuu ennemmin toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen ja toimintaan, jonka tulee olla häiriköivää tai vaarantaa turvallisuutta toimialueella.

Poliisilla on poliisilaki perusteisesti oikeus poistaa henkilö paikalta, jos hänen sanalliset uhkauksensa tai käyttäytyminen aiheuttaa huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle tai hän syyllistyisi todennäköisesti omaisuuteen, henkeen, terveyteen tai vapautteen kohdistuvaan rikokseen. Perusteeksi riittää henkilön sen hetkisen käyttäytymisen lisäksi, että hänen aikaisemman käytöksensä perusteella voidaan olettaa hänen todennäköisesti syyllistyvän yllä mainittuihin rikoksiin tai häiriöön. (PL 2011/872, 2:10§) Tämä on huomattavasti laajempi oikeus poistaa henkilö paikalta kuin vartijalla tai järjestyksenvalvojalla, joiden täytyy odottaa henkilön aloitetta (uhkauksia tai käytöstä) ennen kuin häneen voidaan kohdistaa toimenpiteitä eli ei ole oikeutta perustaa toimenpidettä henkilön todennäköiselle toiminnalle aikaisemman käytöksen perusteella.

Kiinniotto-oikeuksia vertaillen vartijan ja järjestyksenvalvojan oikeuksissa on vain vähän eroja. Rikosperusteisten kiinniottojen osalta vartijan ja PORA-järjestyksenvalvojan oikeuksissa ei ole eroja, koska molemmat pohjautuvat yleiseen kiinniotto-oikeuteen. LYTP antaa PORA-järjestyksenvalvojalle oikeuden erillisenä kiinniottoperusteena ”poisto tai muu toimenpide riittämätön häiriön poistamiseksi” (LYTP 2015/1085, 3:42§)

Verrattaessa poliisin ja yksityisen turvallisuusalan edustajan kiinniotto-oikeuksia huomataan poliisin paljon laajemmat perusteet kiinniotolle. Poliisi voi ottaa henkilön kiinni jo, jos tämä ei kykene huolehtimaan itsestään, kun taas järjestyksenvalvojalla lähimpänä tätä oikeutta on edellä mainittu LYTP 3:42§ mukainen oikeus kiinniotolle, jos henkilö päihtyneenä häiritsee järjestystä tai muita henkilöitä, eikä häiriötä voida poistaa muuten. Lisäkritereinä laki mainitsee, että kiinnioton tulee olla välttämätöntä ympärillä oleville henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi (2015/1085). Vartijalla vastaavaa oikeutta kiinni ottamiseen ei ole. Poliisi voi ottaa myös henkilön kiinni rikoksilta ja häiriöltä suojaamiseksi, jos paikalta poistaminen on riittämätön toimenpide (PL 2011/872, 2:10§).

Lisäksi poliisilla on laajemmat oikeudet ottaa rikosperusteisesti henkilö kiinni rikoksen selvittämiseksi Poliisi voi ottaa rikoksesta epäillyn kiinni verekseltään tai pakenemasta rikoksen selvittämistä varten. (PKL 2011/806, 2:1§).

Vartijalla ja PORA-järjestysenvalvojalla on oikeus kiinniottojen (LYTP 2015/1085, 2:16§, 3:42§ 2 mom. & 3:45§) yhteydessä tarkistaa kiinniotettu ja hänen mukanaan olevat tavarat. Tarkoituksena on etsiä vaarallisia esineitä, joilla kiinniotettu voisi vahingoittaa tai vaarantaa muita taikka itseään kiinnioton keston aikana. Poliisilla on mm. kiinniottojen yhteydessä suoritettavan turvallisuustarkastuksen lisäksi oikeus pakkokeinolain (2011/806, 8:30–31§) mukaiseen henkilöntarkastukseen. Toisin kuin yksityisen turvallisuusalan työntekijän, jonka täytyy odottaa edeltävää toimenpidettä (kiinniottoa) turvallisuustarkastuksen suorittamiseksi, voi poliisi suorittaa perustellusta syystä turvallisuustarkastuksen henkilölle oman työturvallisuuden takaamiseksi.

Yksityisen turvallisuusalan työntekijän turvallisuustarkastuksen kohdistuessa vaarallisten esineiden löytämiseen, poliisin oikeus henkilötarkastukseen keskittyy enemmän jonkin seikan tai fyysisen objektin löytämiseen rikoksesta epäillyltä.

## **4 TUTKIMUSMENETelmäSTÄ**

Tätä opinnäytetyötä tehdessä on pureuduttu aiheeseen liittyvään oikeuskirjallisuuteen, lainsäädäntöön ja hallituksen esityksiin. Myös aiheeseen liittyvään painamattomaan tietoon on tutustuttu. Tekijät ovat hakeneet vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin tarkastelemalla lainsäädäntöä, vertaamalla sitä oikeuskirjallisuuteen soveltuvin osin ja analysoimalla lain merkityksiä vertaamalla niitä kirjoittajien omaan työelämälähtöiseen kokemukseen, joista saatu vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

## **5 POHDINTA**

Opinnäytetyön tyyppinen tutkimus ja kirjoitusprosessi olivat molemmille täysin uutta, ja vaikka ammattikorkeakoulun opintojen aikana prosessikirjoittamista harjoitellaan, tuli yllätyksenä työn vaativuus ja sen sääntöjen monimutkaisuuden aiheuttama tasapainottelu. TKI-opetus oli laaja ja monia vaihtoehtoja sisältävä kokonaisuus, mutta selvää prosessi kaavaa meitä kiinnostavalle tutkimustyölle emme löytäneet heti. Päädyimme lopulta tarkastelemaan asiaa oikeus- ja lakikirjallisuuden kautta.

Työharjoittelun aikana työn kirjoittaminen osoittautui mahdottomaksi ja aloitimme kirjoitusprosessin harjoittelun loputtua. Harjoittelun jälkeisenä aika pidettiin monta kirjoituspalaveria, jotka ohjasivat työtä useasti uuteen suuntaan. Kirjoitusprosessia hidastivat toisen kirjoittajan sairastelu ja toisen jatkunut työsuhde, mutta työ eteni kuitenkin.

Ennako-odotukset aiheeseen meille ovat kehittyneet yksityisen turvallisuusalan kokemusestamme. Odotuksemme koostuivat lain monitulkintaisuudesta ja työtehtävien kuvausten rajoittavuudesta, sekä siitä kysymyksestä onko laki ajantasainen muuttuvassa maailmassa. Rajoitteet työlle olivat työkokemuksen tuoma tietotaito ja käytännön tietämys. Haastatteluiden ja kyselyiden tuottaminen olisi ollut haasteellista sopivan otannan löytämiseksi, ketä haastatella tai kenelle lähettää kysely, koska työntekijöitä on monenlaisia, yrityksiä paljon ja työkohteita, joissa on omat käytäntönsä.

Prosessin aikana meille heräsi paljonkin jatkokysymyksiä ja ideoita itsenäisille opinnäytetöille:

Toimialueen harmaa-alue: välitön läheisyys. Aiheesta ei ole paljoa aiempaa tutkimustyötä, mutta on olennainen osa pohdittaessa yksityisen turvallisuusalan työntekijän toimialueen rajaa, jossa oikeuksia on perusteltua vielä käyttää työtehtävien hoitamiseksi.

Ajankohtaisena aiheena törmäsimme lehtiartikkeliin mielenosoitusten pitämisestä kauppakeskuksessa, joka nosti esille kysymyksen ovatko kauppakeskukset tosiasiallisesti yksityistä vai yleistä aluetta mielenosoitusten osalta, sekä milloin saa osoittaa mieltään kauppakeskuksessa.

Mielenkiintoinen aihe on myös yksityisen turvallisuusalan työntekijän oikeus kiinniotetun kuljettamiseen tai siirtämiseen, sekä ”säilössä pito”. Tähän aiheeseen liittyy myös kauppakeskuksiin rakennetut ”kiinniottotilat”, joihin on otettu kantaa jo oikeusasiamiehen kansliasta päätöksessä DNRO 4402/2/2010

## LÄHTEET

### Hallituksen esitykset

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi turvallisuuden edistämistä yleisillä paikoilla koskevien säännösten uudistamiseksi HE 20/2002

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020020#idm45237814024096>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 22/2014

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140022>

Hallituksen esitys Eduskunnalle Poliisilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 224/2010

[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he\\_224+2010.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_224+2010.pdf)

### Kirjallisuus

Heinämäki, Anna-Kaisa 2013. Poliisi ja yksityinen turvallisuusala julkisen vallan käyttäjänä.

Pro Gradu -tutkielma. Luettavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84799/gradu06891.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Luettu 24.11.2021

Kerttula, Timo. Vartijat ja järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut 2010.

Paasonen, Jyri & Ellonen, Vesa 2018: Yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntö käytännössä

### Painamattomat lähteet

[Lainsäädäntö \(eduskunta.fi\)](https://www.eduskunta.fi) Luettu 08.11.2021

Turvallisuusalan yritysten suhdanne- ja toimialaraportti 2020, Tietoa toimialasta, Finnsecurity 2020

<https://www.finnsecurity.fi/ajankohtaista/tietoa-toimialasta> Luettu 29.10.2021

Iso Omena Info, <https://www.isoomena.fi/about>, Luettu 30.10.2021

YLE uutiset, <https://yle.fi/uutiset/3-12081067>, Luettu 29.11.2021

## LIITTEET

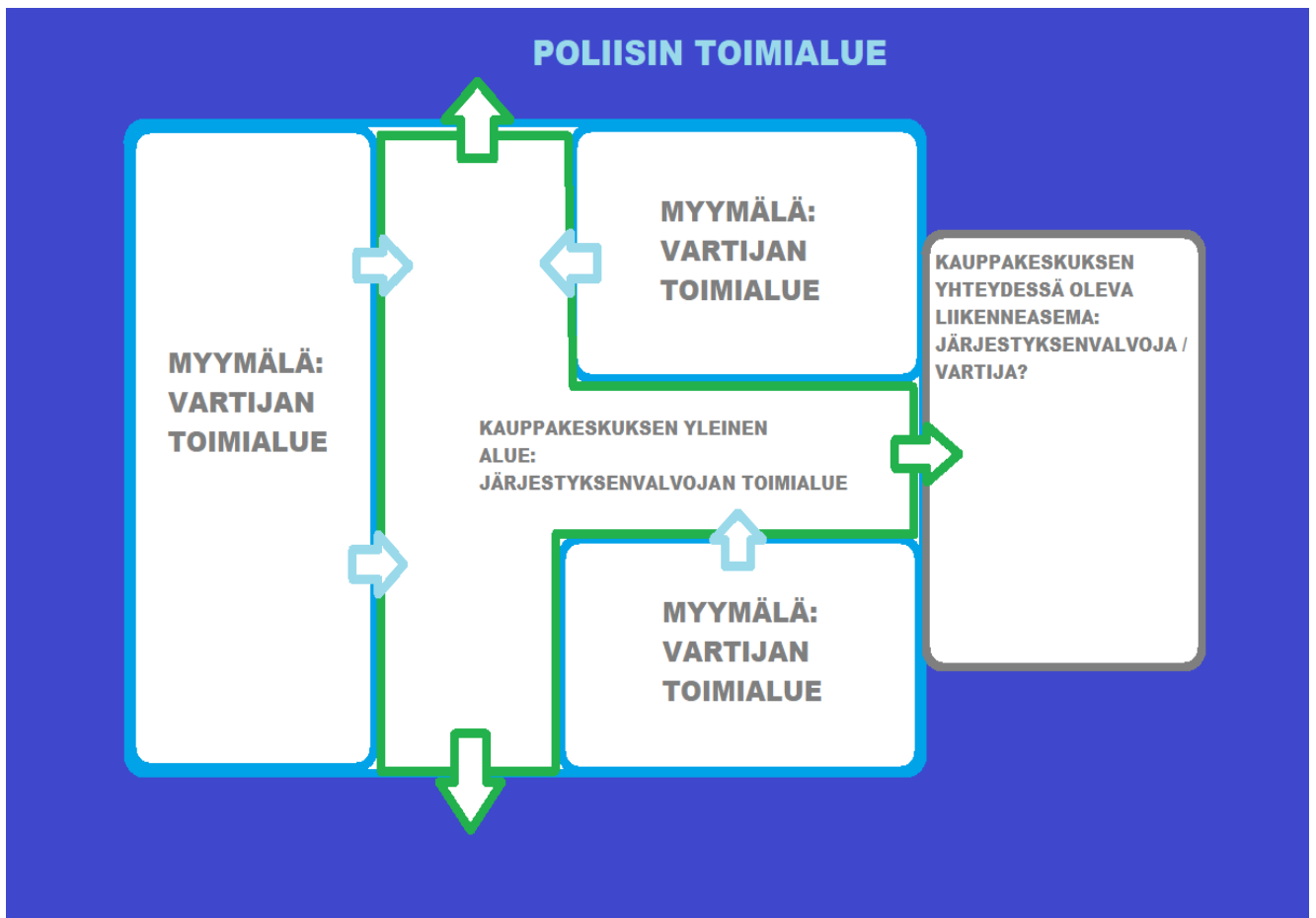
### Liite 1: HAVAINNOLLISTAVIA ESIMERKKI TAPAUKSIA (CASE)

Tämä liite on tuotettu, jotta opinnäytetyön Kauppakeskuksen monet toimijat (2021) sisältö olisi helpommin jäseneltävissä ja aiheen moninaisuus tulisi esille selkeästi. Tässä opinnäytetyöstämme erillään olevasta liitteessä esittelemme esimerkki ”case:t”, jossa käsitellään käytännössä poliisin, vartija ja järjestyksenvalvojan toimivaltaa kauppakeskuksessa, sekä niiden tuomaa moninaisuutta työympäristöön. Alla olevat esimerkit pohjautuvat yllä olevaan tietopohjaan ja käsittely osuuteen, joten niissä ei ole enää lakipykälittäin käsitelty samoja seikkoja kuin aikaisemmin.

Alla olevassa kuvassa 1 on yksinkertainen pohja esimerkki kauppakeskuksesta. Kauppakeskuksen omistava yritys on ostanut kauppakeskuksen järjestyksenvalvonta palvelunsa yritykseltä A. Kaikki myymälät ovat eri yritysten vuokraamia.

Isoimman myymälän vuokrannut yritys on ostanut vartiointipalvelunsa yritykseltä B, mutta myymälä on halunnut vartijan saapuvan kutsusta paikalle, eikä olemaan paikalla jatkuvasti. Kaksi pienempää myymäläyritystä on ostanut vartiointipalvelunsa samalta yritykseltä C, mutta vain toisessa myymälässä on vartija aina myymälän auki ollessa paikalla. Kauppakeskuksen yhteydessä olevalla liikenneasemalla on valtakunnallisella sopimuksella otettu yritys X tuottamaan vartiointi ja järjestyksenvalvoja palveluita. Liikenneasemalla on päivisin vartija ja iltaisin järjestyksenvalvoja. Kenelläkään ei lue toimeksiantosopimuksessa saavatko he avustaa toista yritystä.





Kuva 1: Havainnoiva malli toimialueiden määrittymisestä kauppakeskusympäristössä. Nuolet havainnoivat välittömän läheisyyden käsitettä toimialueen määrittymisessä. Poliisin toimialueena on kaikki kauppakeskuksen ulkopuolella, mutta sisältää myös itse kauppakeskuksen.

### CASE 1

Isosta myymälästä tulee puhelinsoitto kauppakeskuksen järjestyksenvalvojalle, että myymälässä henkilö yrittää anastaa vähäistä määrää omaisuutta.

Yleisen kiinniotto-oikeuden mukaisesti, kuka tahansa voi ottaa kiinni näpistyksestä epäillyn verekseltään tai pakenemasta kiinni. Kauppakeskuksen järjestyksenvalvoja voi avustaa kiinniotossa tapahtuman ulottuessa hänen toimialueelleen (näpistelijän poistuessa omaisuuden kanssa myymälästä), mutta ns. vartiointia hän ei saa tehdä yhyttääkseen näpistelijän. Järjestyksenvalvoja on palkattu kauppakeskuksen toimesta, joten myymälään hänellä ei ole toimeksiantosopimusta, eikä näin ollen ole oikeutta suorittaa vartiointitehtäviä myy-

mälässä. On myös kyseenalaista voiko järjestyksenvalvoja käyttää mm. voimankäyttövälineitään kiinnioton yhteydessä, koska ei periaatteessa toimita hänen toimeksiantoalueellansa, järjestyksenvalvojan toimiessa kiinniotossa lähemmin yleisten kiinniottosäädösten mukaisesti, eikä sinänsä omassa työtehtävässään.

Sama koskee viereisen myymälän vartijaa, joka on myös paikalla. Hänellä ei ole voimassa olevaa toimeksiantosopimusta isoon myymälään, jolloin hän ei saa tehdä siellä vartiontehtäviä.

Liikenneasemalla töissä olevalla vartijalla tai järjestyksenvalvojalla ei ole toimeksiantosopimusta kauppakeskuksen sisälle yleisille alueille, eikä myymälöihin eli he eivät voi statuksiansa tuomien oikeuksien rajoissa avustaa. Yleisen kiinniotto-oikeuden normit pätevät kuitenkin.

Paikalle sattunut tai soitettu poliisipartio voi toimivaltansa rajoissa kiinniottaa rikoksesta epäillyn henkilön, myös tarvittaessa voimakeinoja käyttäen. Poliisi voi myös järjestää laajemmat lähietsinnät mahdollisesti paenneen henkilön löytämiseksi.

## *CASE 2*

Pienemmästä yrityksestä (jossa ei ole aina vartijaa paikalla) tulee ryöstöhälytys.

Toisen pienemmän myymälän paikalla oleva vartija on saman turvallisuusalan yrityksen työntekijä kuin sen myymälän, josta hälytys tulee. Ellei erikseen vartijan työsopimuksessa lue, että hän ei saa työskennellä kyseisen myymälän tiloissa, voi hän täysin vartijastatukseen kuuluvien oikeuksiansa rajoissa puuttua toisessa myymälässä tapahtuviin rikoksiin ja tapahtumiin.

Kauppakeskuksen järjestyksenvalvoja voi myös puuttua myymälän tapahtumaan siltä osin kuin se ulottuu hänen toimialueelleen eli käytännössä kauppakeskuksen käytäville.

Liikenneasemalla töissä olevalla vartijalla tai järjestyksenvalvojalla ei ole toimeksiantosopimusta kauppakeskuksen sisälle yleisille alueille, eikä myymälöihin eli he eivät voi statuksiansa tuomien oikeuksien rajoissa avustaa. Yleisen kiinniotto-oikeuden normit pätevät kuitenkin.

Poliisi voi toimivaltansa rajoissa puuttua ryöstön syyhyn, kiinniottamalla, poistamalla alueelta tai muulla vastaavalla tavalla, myös tarvittaessa voimakeinoja käyttäen. Poliisi voi myös järjestää laajemmat lähietsinnät mahdollisesti paenneen henkilön löytämiseksi.

### CASE 3

Liikenneasemalla on kauppakeskuksen sisäänkäynnin edustalla porukka aikuisia ihmisiä juomassa alkoholia ja hankaloittamassa muiden henkilöiden kulkua kauppakeskukseen ja ulos. Tilanteessa on myös kahden henkilön välillä alkamassa kovasanaista kinastelua.

Liikenneasemalle palkatun turvallisuusalan yrityksen vartija tai järjestyksenvalvoja voi puuttua oikeuksiensa rajoissa tapahtumaan toimeksiantosopimuksen mukaan. Molempien tehtävien kuvaan kuuluu henkilön koskemattomuuden suojaaminen, mutta hieman eri kontekstissa. Vartijalla on alueelle pääsyn eston ja poiston oikeus, mutta tämä koskee vain toimialueen henkilökuntaan kuuluvan koskemattomuuden suojaamista. Järjestyksenvalvojalla on laajempi oikeus poistaa henkilö alueeltaan tämän järjestystä häiritsevään käytökseen perustuen. Alkava tappelu ja häiriköivä alkoholin juominen ovat kyseisiä perusteita. Järjestyksenvalvoja ei kuitenkaan voi estää henkilöiden pääsyä alueelle, jos käytös ei ole edelleen samanlaista, jonka vuoksi henkilö sieltä on jo poistettu tai osoita uutta uhkaa järjestyksenvalvojan tehtävänkuvalle. Liikenneasemalla oleva järjestyksenvalvoja voi myös ottaa henkilöt kiinni, jos heidän poistamisensa on riittämätöntä sille, että heidän aiheuttamansa häiriö poistuisi.

Kauppakeskuksen järjestyksenvalvoja voi puuttua kauppakeskuksen sisäänkäynnillä tapahtuvaan häiriöön tämän toiminnan vaikuttaessa hänen toimialueeseensa (alkoholin juomisesta aiheutuva melu, kiivas kinastelu ja ihmisten vapaan kulkemisen estäminen). Kauppakeskuksen järjestyksenvalvoja ei voi kuitenkaan poistaa seuruetta pois liikenneaseman alueelta, vain ainoastaan oman alueensa välittömästä läheisyydestä sinne, missä toiminnan vaikutus ei ylety hänen alueelleen.

Myymälöiden vartioilla ei ole oikeutta puuttua liikenneaseman häiriöihin työtehtävä perusteisesti, koska heillä ei ole toimeksiantosopimusta alueelle, eikä häiriö ulotu heidän alueelleen.

Poliisi saa puuttua liikenneaseman häiriöihin mm. yleisen järjestyksen ja turvallisuuden nimissä. Jos henkilön aiheuttamaa häiriötä ei voida poistaa poistamalla henkilö alueelta tai muulla tavoin, voi poliisi ottaa henkilön kiinni rikoksilta ja häiriöltä suojaamiseksi. Lisäksi poliisi voi puuttua alkoholin juomiseen yleisellä paikalla mm. kirjoittamalla asiasta sakon alueella alkoholia juoville henkilöille.